

**O'QUVCHILARDA OILA HAQIDAGI TASAVVURLARNING SHAKLLANISHI****Gulamova Umida Karim qizi**

Chirchiq davlat Pedagogika universiteti, Pedagogika va psixologiya yo'nalishi  
2-bosqich magistranti.

<https://doi.org/10.5281/zenodo.13822067>

**Annotatsiya.** O'zbek oilasining mustaqillikdan keyingi holati, taraqqiyoti, jamiyatimizda mustaqillikdan keyin oila barqarorligini ta'minlash, oilalarni ijtimoiy himoyalashda olib borilgan ishlar, oila qonunchiligida yuzaga kelgan o'zgartirish va qo'shimchalar kabi masalalar bugungi kunda dolzarblik kasb etmoqda. Oilada baxtli hayot kechirishga har bir o'g'il va qiz bolani erta o'rgatish, buning uchun uning ongida oila muqaddasligi va qadrli ekanligi tushunchasini shakllantirishi zarur. To'g'ri, o'spirin yoshdagilarning bunday tasavvurga ega bo'lishi qiyin albatta, chunki oila-nikoh munosabatlarining o'ziga xosligini bilish, ikir-chikir muammolarini tushunish masalasi ko'pgina hayot tajribasi va bilimni talab qiladi. Biroq, u nikoh qurish yoshiga ancha yetmasdanoq oilaning asosiy mazmunini tashkil etadigan omillarni tushuna olishlari kerak.

**Kalit so'zlar:** oila, ijtimoiy himoyalash, baxtli hayot, oiladagi sog'lom muhit.

**FORMATION OF STUDENTS' IDEAS ABOUT THE FAMILY**

**Abstract.** Issues such as the situation and development of the Uzbek family after independence, ensuring the stability of the family after independence in our society, the work carried out in the social protection of families, changes and additions to the family legislation are gaining relevance today. It is necessary to teach every boy and girl to live a happy life in the family early, for this to form in his mind the concept of sanctity and value of the family. True, it is difficult for teenagers to have such an idea, because knowing the uniqueness of family-marriage relations and understanding the problems of bickering requires a lot of life experience and knowledge. However, he should be able to understand the factors that make up the basic content of a family long before he reaches the age of marriage.

**Key words:** family, social protection, happy life, healthy environment in the family.

**ФОРМИРОВАНИЕ ПРЕДСТАВЛЕНИЙ СТУДЕНТОВ О СЕМЬЕ**

**Аннотация.** Такие вопросы, как положение и развитие узбекской семьи после обретения независимости, обеспечение стабильности семьи после обретения независимости в нашем обществе, проводимая работа по социальной защите семьи, изменения и дополнения в семейное законодательство, приобретают сегодня актуальность. Необходимо рано научить каждого мальчика и девочку жить счастливой жизнью в семье, чтобы это сформировало в его сознании представление о святости и ценности семьи. Правда, подросткам сложно иметь такое представление, ведь знание

уникальности семейно-брачных отношений и понимание проблем спор требуют большого жизненного опыта и знаний. Однако он должен уметь понимать факторы, составляющие основное содержание семьи, задолго до достижения брачного возраста.

**Ключевые слова:** семья, социальная защита, счастливая жизнь, здоровая среда в семье.

Mustaqil o'zbek davlatchiligini va milliy huquqiy tizimini shakllantirishning o'ziga xos va o'ziga mos yo'li boy ma'naviy-huquqiy negzlari asoslanadi. O'zbekiston davlati va huquqining poydevori – milliy davlatchiligimizning tayanchlari juda qadimiy va mustahkamdir.

U uch ming yillik tarixga ega. Qadim Turon, Movarounnahr, Turkiston hududida ravnaq topgan davlatlar jahon madaniyatini rivojlanishida yorqin iz qoldirgan. Bizning davlatimiz ko'hna So'g'diyona va Xorazmdan boshlab, Qoraxoniylar, Xorazmshohlar, Amir Temur va temuriylar davlatlari va o'zbek xonliklarining davlat boshqaruv tajribasini, xalqimizning butun milliy, tarixiy, huquqiy, ma'naviy amaliyotini hamda uning mustaqil davlatiga ega bo'lish kabi asriy orzularini o'zida mujassamlashtirgan. Hozir, XXI asr boshida O'zbekiston Respublikasi yangi davlatchiligining qaror topishida umumjahon va milliy davlatchilik taraqqiyoti qonuniyatlari uzviy ravishda uyg'unlashdi Jamiyat hayotining o'zgarishi, ma'lum jihatdan oilaga, uning a'zolariga bog'liq bo'lganligi bois, bu muammoni o'rganish va tahlil etish dolzarb jarayon hisoblanadi. Har bir millat oila va u bilan bog'liq jarayonga alohida e'tibor qaratib, oila haqidagi bilimlarni, tasavvurlarni va qadriyatlarni avloddan avlodga yetkazib kelmoqdalar. Oila - ijtimoiy institut sifatida uning a'zolari yoshi, kasbi, farzandlarning soni, nikoh yoshi, er-xotinlarning milliy mansubligi, hududiy jihatdan yashash joyini inobatga olgan holda tasniflanadi va o'rganiladi.

Oiladagi muhitning sog'lomligi avvalo ayolga bog'liq bo'lganidek, jamiyatdagi ma'naviy muhitning sog'lomligi bevosita oilaga va oila tarbiyasiga ma'sul bo'lgan onaga bog'liqdir.

Bo'lajak onalarimiz esa hozirgi kunning yosh qizlaridir. Qomusiy olimlarimizdan biri Abu Abdulloh Rudakiyning "Qaysi bir millatni yakson qilmoqchi bo'lsangiz, ularning qizlarini - bo'lajak onalarni tarbiyadan chiqaring. Qaysi bir millatni yuksaltirmoqchi bo'lsangiz, ularning qizlarini - bo'lajak onalarini chiroyli tarbiyaga, go'zal axloqqa o'rgating" degan fikri hozirgi kunning ham dolzarb mavzularidandir. Millatning qizlari ilmi, tarbiyali hamda aqlli, oilaviy hayotga nisbatan har tomonlama tayyor bo'lsa, oiladagi muhit ham sog'lom va oila mustahkam, farovon bo'ladi. Shuning uchun qizlarning oilaviy hayotga ma'naviy-psixologik tayyorgarlik holati, ularning psixologik yetukligi muhim ahamiyatga egadir.

Oila qadriyatlariga o'smirlik yoshidagi bolalarning munosabatini o'rganish uchun ularni kengroq ijtimoiy muhit doirasida o'rgandik va buning uchun biz Rokich tomonidan taklif etilgan qadriyatlarni o'rganish metodikasining o'zbek tiliga o'girilgan variantidan foydalandik. Ushbu metodika o'z ichiga olgan qadriyatlarga munosabat testini tanlovda ishtirok etgan to'liq va noto'liq oila farzandlariga taqdim etib, har bir qadriyatning ular uchun qanchalik qadrliligi nuqtai nazaridan baholab berish vazifasini qo'ydik. Insonning psixologik yetukligi bu o'z oldiga erishishi muqarrar bo'lgan va imkoniyatlari yetarli bo'lgan maqsadlarni qo'yishi, turli yashash sharoitlariga moslashish, turli hayotiy vaziyatlar va sharoitlarni hushyor baholay olishidir.

Albatta, bunday qobiliyatlar bir kunda shakllanmaydi. Ular oilada qizlarga berilgan tarbiya ta'sirida asta-sekinlik bilan shakllanadi.

Qiz bola turmush qurgandan so'ng uning ijtimoiy muhitdagi mavqie tubdan o'zgarishi asosida unga nisbatan boshqalarni va o'z-o'ziga bo'lgan munosati o'zgarishi kuzatiladi. Mazkur o'zgarishga nisbatan o'zida ishonchni shakllantira olgan qiz bola yangi oilasida qisqa muddatda o'z o'rniga ega bo'la oladi. Oila qurishga o'zida ishonchni shakllantirishiga eng asosiy turtki rolini o'ynovchi omillardan biri bu - o'z-o'ziga yo'riqnoma berishi ya'ni, oilaga tayyorlik holatining har tomonlama o'stirish hisoblaniladi. Yangi kelinlik mavqega moslashish albatta, tajriba va bilimlarga asoslanadi. Shularga ko'ra, har qanday turmush qurish yoshiga yetgan qiz o'zining yutuqlari va kamchiliklarini tafakkurida aqlan tahlil qilib o'zi kelin bo'lgach amalga oshiradigan xatti-harakatlarini tassavur eta olishi kerak.

Oila har bir jamiyatning asosi bo'lib, uning mustahkamligi va barqarorligi orqali davlatning rivoji va madaniyati shakllanadi. Yosh avlodda oila haqidagi tasavvurlarni shakllantirish esa tarbiya va ta'lim tizimining eng muhim vazifalaridan biri hisoblanadi.

O'quvchilarda oila tushunchasini shakllantirish ularni kelajakda mas'uliyatli fuqarolar, yaxshi ota-onalar va oilaning ahamiyatini tushunuvchi insonlar qilib tarbiyalashga yordam beradi.

Ushbu maqolada o'quvchilarda oila haqidagi tasavvurlarni shakllantirish jarayonining metodlari, usullari va ularning ahamiyati tahlil qilinadi.

### **Oilaning o'quvchilardagi o'rni va ahamiyati**

Oila – bola hayotidagi birinchi va eng muhim ijtimoiy institut hisoblanadi. Bolaning shaxs sifatida shakllanishi, uning ijtimoiylashuvi va axloqiy qadriyatlari avvalo oila muhitida rivojlanadi. Shu sababli, maktab ta'limi ham bu jarayonning mantiqiy davomi bo'lib, o'quvchilarga oilaning ijtimoiy, iqtisodiy va ma'naviy jihatlarini tushuntirishga katta e'tibor berishi lozim.

O'quvchilar oila haqida qanday tasavvurga ega bo'lishlari ularning o'z oilasidagi tarbiya, maktabda olingan bilimlar va ijtimoiy tajribalar bilan bog'liq. Oilaviy qadriyatlar, ota-onalar va

farzandlar o'rtasidagi o'zaro munosabatlar, oila va jamiyat o'rtasidagi bog'liqlik kabi tushunchalarni o'quvchilarga yetkazish orqali ularning oilaga bo'lgan qarashlari shakllanadi.

### **O'quvchilarda oila haqidagi tasavvurlarni shakllantirish metodlari**

O'quvchilarda oila haqida to'liq va chuqur tasavvurlarni shakllantirish uchun bir qator metodlar va usullar qo'llanilishi mumkin. Quyida ba'zi asosiy usullar keltirilgan:

#### **1. Darslik va ta'lim materiallari orqali shakllantirish**

Maktab dasturlari doirasida tarix, adabiyot, axloq va ma'naviyat darslarida oilaning jamiyatdagi o'рни va uning ahamiyati haqida bilimlar beriladi. Bu darslar o'quvchilarga oilaviy qadriyatlarni chuqur tushunishga yordam beradi. Ayniqsa, badiiy asarlar o'quvchilar uchun oila haqida tahliliy va estetik tasavvurlarni shakllantiradi. Masalan, milliy adabiyotdagi oilani tasvirlovchi obrazlar orqali o'quvchilar oila muhimligini anglaydi.

#### **2. Interfaol metodlar**

Suhbat va munozaralar o'quvchilarni oila haqidagi bilimlarini kengaytirishga yordam beradi. Maktabda oila mavzusida ochiq darslar, seminarlar va ma'ruzalar tashkil qilish orqali o'quvchilarda oilaning jamiyatdagi o'рни haqida tushunchalar shakllanadi. Bundan tashqari, o'quvchilar o'z oilalari haqida gapirish orqali shaxsiy tajribalarini umumlashtiradilar va oilaviy qadriyatlar haqida o'zaro fikr almashadilar.

#### **3. Rol o'ynash va dramatizatsiya**

O'quvchilar oila mavzusidagi rolli o'yinlar va drama sahnalarida ishtirok etib, oilaviy rollarni chuqurroq tushunadilar. Bunday o'yinlar orqali o'quvchilar ota-ona, farzand va boshqa oila a'zolarining vazifalari va mas'uliyatlari haqida amaliy tajriba oladilar. Bu metod orqali oila ichidagi muloqot madaniyati, o'zaro hurmat va tushunish, mehr-oqibatni shakllantirish mumkin.

#### **4. Loyihaviy ta'lim**

O'quvchilarga uy vazifasi sifatida oilalari tarixi yoki oila a'zolari bilan bog'liq loyihalar tayyorlash topshirilishi mumkin. Bu usul o'quvchilarni o'z oilalarini tahlil qilish, oilaviy qadriyatlarni chuqur o'rganish va oila haqida o'z bilimlarini kengaytirishga rag'batlantiradi.

Masalan, o'quvchilar o'z oilalari haqida insho, plakat yoki prezentatsiya tayyorlab, oilaviy meros va qadriyatlar haqida bilimlarini boyitishi mumkin.

#### **5. Madaniy va san'at asarlari orqali shakllantirish**

Oila mavzusini o'z ichiga olgan badiiy asarlar – adabiyot, kino va san'at orqali o'quvchilarda oila haqidagi tasavvurlarni boyitish mumkin. Masalan, milliy kino va spektakllar orqali oilaviy qadriyatlar, o'zaro hurmat va mas'uliyat haqida ta'lim berish samarali usullardan biridir.

#### **Xulosa**

O'quvchilarda oila haqidagi tasavvurlarni shakllantirish o'z navbatida, ularning kelajakda yaxshi ota-ona, mas'uliyatli fuqaro va jamiyatning faol a'zosi bo'lib yetishishiga yordam beradi.

Ta'lim jarayonida oilaviy qadriyatlarni, oila ichidagi munosabatlarni va oilaning jamiyatdagi o'rnini chuqur o'rgatish orqali o'quvchilarning ma'naviy olami boyitiladi. Shu bois, oila mavzusi ta'lim va tarbiya tizimida doimiy ravishda e'tibor qaratilishi lozim bo'lgan masalalardan biridir.

## REFERENCES

1. Oila psixologiyasi: Darslik. Pedagogika oliygohlari talabalari uchun // V.M. Karimova. – T.: “Fan va texnologiya”, 2008 – 170 b
2. Jabborov I. O'zbeklar: turmush tarzi va madaniyati. Toshkent: 2003.- B. 67-95. – 208 b.
3. S.B Qoraev, I.S Joldasov Kasb-hunar maktablari faoliyatini amaliy mashg'ulotlar samaradorligini oshirish orqali takomillashtirish masalalari. Academic research in educational sciences 2
4. G'oziev E., To'laganova G. Pedagogik psixologiya asoslari: O'quv-metodik qo'llanma. – T.: «Universitet», 1997. – 80 b.